

جمشید آموزگار

(۱۳۹۵-۱۳۰۲ ه‍.ش)

آزادی خواهی تاریخی مردم ایران چگونه در دهه ۵۰ سرکوب شد؟

تانگوی شاه و «حزب رستاخیز» بر مرده ریگ مشروطه

۶۶

سال ۱۳۵۳ بود که شاه از الگوی دو حزبی خسته شد و تصمیم گرفت همه احزاب را در هم ادغام کند. حزب «رستاخیز»، ثمره چنین دیدگاهی بود. شاه اعلام کرد که هر فرد ایرانی که عضویت حزب را نپذیرد، طرفدار حزب توده است و باید ایران را ترک کند! او حزب «رستاخیز» را تنها حزب رسمی و قانونی ایران می دانست و بدون در نظر گرفتن اساس مشروطیت، چیزی که شاه خود را مقید به آن معرفی می کرد، رژیم تک حزبی خود را بر مرده ریگ مشروطه استوار کرد. به تعبیر پرواند آبراهامیان، تأسیس حزب «رستاخیز»، در واقع «تبدیل دیکتاتوری نظامی از مُد افتاده، به یک دولت فراگیر تک حزبی» بود؛ نسخه‌ای که باز هم نتوانست دردی در مان اضمحلال رژیم پهلوی را درمان کند

توان و جسارت را دارم که فعالیت های حزبی گسترده به دور از حققان نظام یا دولت تک حزبی را تشویق کنم، اما او خیلی زود نظرش را عوض کرد و شاید برای همین تر جیح می داد که کتاب «ماوریت برای وطنم»، هیچ وقت به فارسی ترجمه نشود! سال ۱۳۵۳ بود که شاه از الگوی دو حزبی خسته شد و تصمیم گرفت همه احزاب را در هم ادغام کند. حزب «رستاخیز»، ثمره چنین دیدگاهی بود. شاه اعلام کرد که هر فرد ایرانی که عضویت حزب را نپذیرد، طرفدار حزب توده است و باید ایران را ترک کند! او حزب «رستاخیز» را تنها حزب رسمی و قانونی ایران می دانست و بدون در نظر گرفتن اساس مشروطیت، چیزی که شاه خود را مقید به آن معرفی می کرد، رژیم تک حزبی خود را بر مرده ریگ مشروطه استوار کرد. به تعبیر پرواند آبراهامیان، تأسیس حزب «رستاخیز»، در واقع «تبدیل دیکتاتوری نظامی از مُد افتاده، به یک دولت فراگیر تک حزبی» بود؛ نسخه‌ای که باز هم نتوانست دردی در مان اضمحلال رژیم پهلوی را درمان کند.

منابع:

ایران بین دو انقلاب؛ پرواند آبراهامیان؛ ترجمه احمد گل محمدی و ابراهیم فتاحی؛ نشر نی؛ ۱۳۸۹
حزب رستاخیز؛ حسین جعفری موحّد؛ فصلنامه مطالعات تاریخی؛ شماره ۱۵؛ زمستان ۱۳۸۵
حزب مردم؛ ایمان حسین قزل باق؛ کتاب ماه تاریخ و جغرافیا؛ شماره ۱۲۹؛ بهمن ۱۳۸۷
ماهیت و عملکرد حزب مردم؛ سیاوش یاری؛ کتاب ماه علوم اجتماعی؛ شماره ۱۷۹؛ اردیبهشت ۱۳۸۳

سخنرانی امیر عباس هویدا در کنگره سراسری حزب رستاخیز- ۱۳۵۶

حزب «مردم» را به وجود آورد. او موفق شد تعدادی از روشنفکران و حتی منتقدان دولت- نه شاه- را، به عضویت حزب در بیاورد و در نخستین انتخابات مجلس شورای ملی پس از ۱۲۳۶، ۴۰ کرسی مجلس را با اعضای حزب مردم پُر کند. کمتر از یک سال بعد، شاه به منوچهر اقبال دستور تأسیس حزب دوم را داد. این حزب، عنوان «ملیون» به خود گرفت و در واقع طرفدار دولت بود. به این ترتیب، جدال صوری میان دو حزب «مردم»، به عنوان منتقد دولت و «ملیون»، به عنوان طرفدار دولت آغاز شد. شاه که چنین رویکردی را می پسندید، دست دو حزب را برای برآب زدن هم باز گذاشت و آن ها، در ظاهر برای مصالح حزب و در اصل برای رضایت خاطر همایونی، به جان هم افتادند و تا مدت ها مسئولیت های حکومتی، میان اعضای این دو حزب، دست به دست می شد. به تدریج، فعالیت حزب «ملیون» کمتر شد و همزمان با اعلام اصول شش گانه شاه، موسوم به انقلاب به اصطلاح سفید، حسنعلی منصور و دوستانش که خود را حامی اقدامات شاه معرفی می کردند و از سوی آمریکا نیز، حمایت می شدند، حزب «ایران نوین» را با اجازه محمدرضا پهلوی، تأسیس کردند. خاستگاه این حزب، «کانون مترقی» بود و اعضای آن به تدریج، بیش از دو حزب فرمایشی دیگر، مورد توجه شاه قرار گرفتند. هویدا به عنوان یکی از اعضای کانون مترقی و دوست نزدیک حسنعلی منصور، ۱۳ سال نخست وزیر شاه بود و این لحاظ، صاحب کور داست.

■ «حزب بازی» محمدرضا پهلوی
شاه برای بازی با تحزب، به عنوان میراث مشروطه، الگوی دو حزبی را برگزید. این موقتی تحزب در ایران دانست. پهلوی اول، اصولاً تحزب را بر نمی تابید و حاضر نبود هیچ اعتراض یا مخالفتی را تحمل کند؛ او «زبان می بُرد و قلم می شکست» و به ویژه، پس از سال ۱۳۱۴، بر اختناق حاکم بر جامعه و شدت دیکتاتوری خود افزود. بنابراین، در دوران رضاشاه، تحزب، این میراث بزرگ مشروطیت، نادیده گرفته و به بوته فراموشی سپرده شد. به تعبیر پرواند آبراهامیان، رضاشاه «با منع فعالیت همه احزاب سیاسی، قدرت سیاسی را منحصراً در دست گرفت.»

این دیدگاه، بی کم و کاست، به فرزند او، محمدرضا پهلوی نیز، منتقل شد. برای او نیز، مانند پدرش، تحزب، آزادی مطبوعات و دیگر ساختارهای مردم سالارانه، تنها بازپچه‌ای برای تحقق هدف محسوب می شد. با این حال، پهلوی دوم، به ویژه در شرایط در هم ریخته پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰، از ظاهر کردن این خصیصه عاجز بود، اما وقتی در ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ توانست با کمک آمریکایی ها، دولت دکتر مصدق را اساقط و دوران حکومت مستبدانه خود را آغاز کند، دیگر برای اتخاذ این رویکرد، مانعی بر سر راه نداشت. شاه طی دو سال بعد از کودتای ۲۸ مرداد، تقریباً تمام مخالفان خود را به حاشیه راند یا از میان برداشت؛ سید مجتبی نواب صفوی و اعضای اصلی جمعیت فدائیان اسلام، بازداشت شدند و به شهادت رسیدند. مصدق، پس از محاکمه فرمایشی در دادگاه نظامی، به حبس انفرادی سه ساله فرستاده شد

۶۶

دوران سلطنت رضاشاه را باید دوران مرگ موقتی تحزب در ایران دانست. پهلوی اول، اصولاً تحزب را بر نمی تابید و حاضر نبود هیچ اعتراض یا مخالفتی را تحمل کند؛ او «زبان می بُرد و قلم می شکست» و به ویژه، پس از سال ۱۳۱۴، بر اختناق حاکم بر جامعه و شدت دیکتاتوری خود افزود. بنابراین، در دوران رضاشاه، تحزب، این میراث بزرگ مشروطیت، نادیده گرفته و به بوته فراموشی سپرده شد

جواد نوائیان رودسری

info@khorasannews.com

عوم مورخان، پیروزی انقلاب مشروطه را، آغاز نخستین دوره تحزب در ایران می دانند؛ هر چند که پیش از این تاریخ نیز، ایرانیان، متأثر از تحولات قفقاز، با تحزب آشنایی داشتند و احتمالاً بتوان اقدامات افرادی مانند «حیدر خان عمواغلی» را به عنوان نخستین تکاپوهای ایرانیان در مسیر تحزب در نظر گرفت، اما این انقلاب مشروطه بود که توانست بستر ایجاد و فعالیت احزاب را فراهم کند و انجمن های مشروطه خواهی، در این زمینه نقش مهمی ایفا کردند. این احزاب، در واقع بیانگر دیدگاه های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه بودند و در کنار مطبوعات که برخی از آن ها، به عنوان ارگان احزاب و گروه های سیاسی فعالیت می کردند، اشاعه دهندگان مفاهیم جدید سیاسی در ایران محسوب می شدند؛ مفاهیمی که تحقق عینی آن ها در جامعه، ثمره خون شهدای مشروطیت و جانبازی جوانان این مرز و بوم بود. هر چند که این فعالیت های حزبی، به سرانجام مطلوب نرسید و در گرداب حوادث دهه ۱۲۹۰، مشروطیت با رکودی جدی مواجه شد، اما در اواخر این دهه و نیز، اوایل دهه ۱۳۰۰ ه‍.ش، تحزب در ایران رونقی دوباره پیدا کرد و دست کم تا هنگام رسیدن رضاخان به سلطنت، در آبان ۱۳۰۴، فعالیت های حزبی از وضعیت نسبتاً قابل قبولی در ایران برخوردار بود.

■ مرگ تحزب

دوران سلطنت رضاشاه را باید دوران مرگ موقتی تحزب در ایران دانست. پهلوی اول، اصولاً تحزب را بر نمی تابید و حاضر نبود هیچ اعتراض یا مخالفتی را تحمل کند؛ او «زبان می بُرد و قلم می شکست» و به ویژه، پس از سال ۱۳۱۴، بر اختناق حاکم بر جامعه و شدت دیکتاتوری خود افزود. بنابراین، در دوران رضاشاه، تحزب، این میراث بزرگ مشروطیت، نادیده گرفته و به بوته فراموشی سپرده شد. به تعبیر پرواند آبراهامیان، رضاشاه «با منع فعالیت همه احزاب سیاسی، قدرت سیاسی را منحصراً در دست گرفت.»

آگهی تجدید مزایده فروش زمین (نوبت دوم)

شهرداری بجنورد در نظر دارد **۲۳ قطعه زمین** در سطح شهر بجنورد را از طریق مزایده به فروش رساند لذا متقاضیان می توانند جهت کسب اطلاعات به شهرداری مرکزی و یا به پرتال شهرداری مراجعه و یا با شماره تلفن: ۱۱۴-۳۲۲۲۲۱۱۰ تماس حاصل نمایند.

آخرین مهلت دریافت و تحویل اسناد از ۹۷/۱۱/۱ تا پایان وقت اداری ۹۷/۱۱/۲۳ می باشد.

شهرداری بجنورد

آگهی فراخوان مناقصه عمومی شماره ۹۷/۱۵۹ (نوبت دوم)

شرکت توزیع نیروی برق استان خراسان رضوی درنظر دارد تعمیرات و نگهداری شبکه توزیع در مدیریت های برق تابعه خود را مبلغ برآوردی ۱۰۴/۴۸۹ میلیون ریال به پیمانکار واجد شرایط واگذار نماید. لذا از تمامی پیمانکارانی که صلاحیت آنها توسط شرکت تأیید شده و یا دارای رتبه حداقل ۵ در رشته نیرو (برق) از سازمان مدیریت و برنامه ریزی هستند دعوت می شود جهت دریافت، تکمیل و تحویل اسناد مناقصه به شرح درج شده در سایت شرکت به آدرس اینترنتی www.kede.ir و یا سایت توابیر به آدرس اینترنتی www.tavanir.org.ir مراجعه فرمایند.

دفتر روابط عمومی شرکت توزیع نیروی برق استان خراسان رضوی

گفت و گو

«ناوانی» ابر قدرت ها از درک «ماهیت» انقلاب ایران

انقلاب اسلامی ایران، شیعه هیچ کدام از الگوهای انقلاب در دوران معاصر نبود؛ همین تفاوت اساسی، بسیاری از تحلیل گران داخلی و خارجی را به اشتباه انداخت و باعث برداشت های نادرست و غیرواقعی آن ها، از انقلاب اسلامی ایران شد. در این بین، دو ابر قدرت شرق و غرب، یعنی شوروی و آمریکا، هم با وجود بهره مند بودن از امکانات گسترده اطلاعاتی، از درک حقیقت انقلاب ایران، عاجز بودند. آن چه در پی می آید، فرازهایی از گفت و گوی پایگاه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران با دکتر جواد منصوری، از مبارزان دوران انقلاب و نخستین فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است که در آن، نوع نگرش تحلیل گران داخلی و نیز، نگاه ابر قدرت ها به موضوع انقلاب ایران، تشریح و نقد شده است.

تحلیل جریان های ملی مذهبی، از روند وقایع انقلاب اسلامی چه بود؟
ملی مذهبی ها، یعنی جریان هایی مثل نهضت آزادی، جبهه ملی و جاما، اعتقادی به مبارزه مسلحانه علیه رژیم نداشتند. آن ها پس از واقعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ به این نتیجه رسیدند که شیوه های قبلی مبارزه جواب نمی دهد و باید به سراغ شیوه های جدیدی رفت. گروه هایی که از قبل به مبارزه مسلحانه معتقد بودند، می گفتند: باید مبارزه مسلحانه را گسترش داد. افرادی هم که به مبارزات مسلحانه اعتقاد نداشتند، می گفتند: باید از طریق انتخابات آزاد، مجلس را قبضه و اختیارات شاه را محدود کرد. در این بین، هیچ کس غیر از امام (ره) به مبارزات مردمی اعتقاد نداشت و باور نمی کرد که این شیوه به نتیجه برسد.

تحلیل دو ابر قدرت غرب و شرق از وقایع ایران چه بود؟
روس ها از طریق رادیو مسکو اعلام می کردند که به سر نوشت مردم ایران علاقه دارند و در برابر تحولات ایران بی تفاوت نخواهند ماند؛ به همین دلیل هم شاه دایم تکرار می کرد که سرخن این حرکت ها در مسکو است! آمریکایی ها هم دایم ادعا می کردند که بین حرف های رادیو مسکو و مخالفت امام با رژیم شاه، رابطه معناداری وجود دارد. از سوی دیگر، مردم شعاری دادند: «نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی». معنای چنین شعاری این بود که ملت ایران قصد دارد دست آمریکا را از ایران قطع کند، ولی این اقدام، به این معنا نبود که شوروی راه را خواهد داد و در نتیجه، هر دو آن ها، مخالفت با انقلاب اسلامی را شروع کردند. واقعیت این است که نه روس ها و نه آمریکایی ها، واقعا ماهیت انقلاب اسلامی را درک نمی کردند؛ زیرا این انقلاب هیچ شاهی با دیگر انقلاب های تاریخ معاصر نداشت.

رویکرد امام (ره) و به تبع آن، انقلابی های آن دوره، در برابر این گرایش ها و تحلیل ها چه بود؟ آن ها تا چه حد برای این ارزیابی ها ارزش قائل شدند؟
مردم عملاً بر این باور بودند که باید دستورهای امام (ره) را موبه مواجرا کنند و این موضوعی است که گروه های مختلف سیاسی، هنوز هم از درک علت آن، عاجز هستند. تمام گروه های چپ و راست، در بهترین وضعیت ممکن خود، بیش از چند هزار نفر انمی توانستند بسیج کنند، در حالی که امام (ره)، با یک اشاره، تظاهراتی چند میلیونی را در تهران و شهرستان ها به راه می انداختند.

رویکرد امام (ره) و به تبع آن، انقلابی های آن دوره، در برابر این گرایش ها و تحلیل ها چه بود؟ آن ها تا چه حد برای این ارزیابی ها ارزش قائل شدند؟
مردم عملاً بر این باور بودند که باید دستورهای امام (ره) را موبه مواجرا کنند و این موضوعی است که گروه های مختلف سیاسی، هنوز هم از درک علت آن، عاجز هستند. تمام گروه های چپ و راست، در بهترین وضعیت ممکن خود، بیش از چند هزار نفر انمی توانستند بسیج کنند، در حالی که امام (ره)، با یک اشاره، تظاهراتی چند میلیونی را در تهران و شهرستان ها به راه می انداختند.

پذیرش غیر حضوری آگهی های شریک، تقدیر و تشکر

پذیرش تلفنی:

۳۷۰۰ ۹۹۹۹

پذیرش تلگرامی:

۰۹۱۵۴۷۱۱۳۰۰

سیاستمدار و نخست وزیر دوره پهلوی دوم بود. وی در تابستان سال ۱۲۵۶ و پس از برکناری هویدا، از طرف شاه به عنوان نخست وزیر منصوب شد. آموزگار مدتی دبیر کل حزب رستاخیز بود. در دوران نخست وزیری او دوره بی انتشار مقاله ای سراسر توهین نسبت به امام (ره) در روزنامه اطلاعات، قیام روز ۱۹ دی ماه مردم قم اتفاق افتاد و مبارزات انقلابی مردم ایران، اوج گرفت. آموزگار در تابستان ۱۳۵۷ از نخست وزیری برکنار شد. او پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، به آمریکا ریخت.

گزارش تاریخی

چرا «از هاری» به نخست وزیری برگزیده شد؟

با کمی اغماض باید گفت که بعد از دوران ۱۳ ساله نخست وزیری هویدا و همزمان با روی کار آمدن جمشید آموزگار، در مرداد ماه سال ۱۳۵۶، روند

سقوط رژیم پهلوی شتاب مضاعف پیدا کرد. به گزارش مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، از ۵ شهریور تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، شاهد حضور سه نخست وزیر در این مقام هستیم که این تعداد، در مقایسه با دوران ۱۳ ساله هویدا، عجیب به نظر می رسد. شاه پس از مشاهده شرایط نامناسب کشور، تلاش کرد با ایجاد به ظاهر فضای باز سیاسی، آزادی برخی از زندانیان سیاسی، کنار گذاشتن تقویم محمول شاهنشاهی و برقراری تقویم شمسی در دوران نخست وزیری جمشید آموزگار و جعفر شریف امامی، شرایط را برای ادامه حیات خود فراهم کند، اما با این اقدامات، راه به جایی نبرد. به همین دلیل، شاه در راستای تلاش برای بقای رژیم خود، دست به دامن حکومت نظامی شد.

■ خود کشی سیاسی

برقراری حکومت نظامی در شهرهای بزرگ ایران، با همین رویکرد آغاز شد؛ رویکردی که برخی از مورخان، از آن به خود کشی سیاسی شاه تعبیر می کنند. شاه نخستین بار در جریان کودتای ۲۸ مرداد، از حربه حکومت نظامی برای کنترل اوضاع تهران استفاده کرد. اما در زمان اوج گیری انقلاب اسلامی، او در بسیاری از شهرهای بزرگ کشور، به دفعات حکومت نظامی برقرار کرد و در سراسر کشور جو امنیتی به وجود آورد. اصفهان، نخستین شهری بود که در مردادماه ۱۳۵۷، در آن حکومت نظامی برقرار شد.

■ گسترش اعتراضات در سراسر کشور
معنای این اقدام، در ماه های پایانی حیات رژیم پهلوی، آن بود که موج اعتراضات تنها به تهران محدود نشده است و مردم بسیاری از شهرهای بزرگ کشور، از جمله اصفهان، مشهد، اهواز، شیراز و ... به مقابله شدید با رژیم پهلوی پرداخته اند. در این شرایط، شاه با انتخاب ارتشبد از هاری به عنوان نخست وزیر نظامی، تلاش کرد با شدیدترین شکل ممکن، به مبارزه با انقلابیون بپردازد. از هاری نیز از همان ابتدای کار، با اعلام حکومت نظامی در بسیاری از شهرهای ایران، خواست خود را مبنی بر سرکوب انقلابیون نشان داد اما این رویکرد، دبا نتیجه معکوسی که بر جای نهاد، تنها به تسریع روند پیروزی انقلاب اسلامی منجر شد.

آگهی فراخوان عمومی شماره ف/۳۰۰/۹۷

ارزیابی کیفی به منظور شناسائی مناقصه گران دارای صلاحیت و آماده همکاری شرکت توزیع نیروی برق مشهد در نظر دارد فراخوان ارزیابی کیفی (به شرح جدول ذیل) به شماره ف/۳۰۰/۹۷ از طریق سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برگزار نماید. کلیه مراحل برگزاری فراخوان ارزیابی کیفی از دریافت و تحویل اسناد ارزیابی کیفی تا تهیه لیست مناقصه گران دارای صلاحیت، از طریق درگاه سامانه تدارکات الکترونیکی دولت به آدرس: www.setadiran.ir انجام خواهد شد.

لازم است پیشنهاددهندگان در صورت عدم عضویت قبلی، مراحل ثبت نام در سایت مذکور و دریافت گواهی امضای الکترونیکی را جهت شرکت در ارزیابی متعلق سازند. تاریخ انتشار فراخوان در سامانه تاریخ ۹۷/۱۱/۰۸ می باشد.

ردیف	موضوع	مقادیر	محل تأمین اعتبار
۱	عملیات اجراء و خرید تجهیزات شبکه ۲۰ کیلوولت اهم از زمینی و هوایی (کلید در دست)	۳۰ کیلومتر	اعتبارات طرح تملک دارایی
۲	عملیات اجراء و خرید تجهیزات شبکه فشار ضعیف و معابر اهم از زمینی و هوایی (کلید در دست)	۲۵ کیلومتر	اعتبارات طرح تملک دارایی
۳	عملیات اجراء و خرید ترانس اهم از زمینی (بدانقد) و هوایی (اتوماسیون دار (کلید در دست)	پدموندت ۵ دستگاه ترانس هوایی ۴۰ دستگاه	اعتبارات طرح تملک دارایی
۴	عملیات اجراء و خرید تابلوهای ۲۰ کیلوولت و فشار ضعیف(کلید در دست)	فشار ضعیف ۱۰۰ دستگاه فشار متوسط ۲۰ دستگاه	اعتبارات طرح تملک دارایی
۵	عملیات اجراء و خرید کلیدهای قابل قطع زیر بار (هوایی و زمینی)، ریکلوزر، ماینیورینگ و اتوماسیون(کلید در دست)	۱۰۰ دستگاه	اعتبارات طرح تملک دارایی
۶	عملیات اجراء و خرید لوازم اندازه گیری (کلید در دست)	۲۰۰۰ مورد	اعتبارات طرح تملک دارایی

– مهلت دریافت اسناد استعلام ارزیابی کیفی از روز دوشنبه به تاریخ ۹۷/۱۱/۰۸ لغایت روز سه شنبه به تاریخ ۹۷/۱۱/۲۳
– مهلت دریافت پاسخ استعلام ارزیابی کیفی پایان وقت اداری (ساعت ۱۴:۳۰) روز سه شنبه به تاریخ ۹۷/۱۱/۲۳
– اطلاعات تماس دستگاه مناقصه گزار: شرکت توزیع نیروی برق شهرستان مشهد – اداره خرید خدمات – تالیتی ۲۷۶۶۲۸۲۹
– مرکز پشتیبانی و ابرهی سامانه: ۰۲۱-۴۱۹۲۴
– اطلاعات تماس دفاتر ثبت نام، در سایت سامانه www.setadiran.ir پخش ثبت نام / پرو فایل تأمین کننده/ مناقصه گر موجود است.

روابط عمومی شرکت توزیع نیروی برق شهرستان مشهد

www.meedc.ir